

ŠKOLSTVÍ

ŽIVOTNÍ STYL DNEŠNÍ MLÁDEŽE SE PROMĚŇUJE

- NE VŽDY K HORŠÍMU

Čtěte na straně č. 8

BILINGVNÍCH RODIN V ČESKU PŘIBÝVÁ

Děti ovládající více než jeden jazyk jsou často vyspělejší

Čtěte na straně č. 13

UČITELÉ HLAVNÍMI SPONZORY FUNGOVÁNÍ ŠKOL

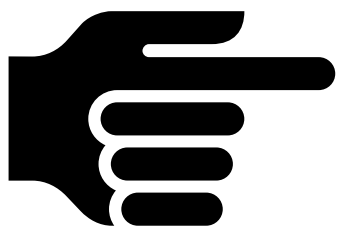
Výsledky ankety
školských odborů

Čtěte na straně č. 7

KAMPAŇ PROTI VÝPOVĚDI BEZ UDÁNÍ DŮVODŮ

MÁTE PADÁKA

DNES MY, ZÍTRA VY

Výpověď bez udání důvodů je podvod na 5 milionů českých zaměstnanců

- **Žádná politická strana** neměla tuto diskriminaci ve svém volebním programu
- Tento **bič na zaměstnance** může být zneužíván k vyřizování účtů, k umlčování nepohodlných názorů
- **Zaměstnanci předdůchodového věku** se stanou nežádoucími, stejně jako lidé **nemocní, matky** samoživitelky, **těhotné ženy**, lidé **se zdravotním hendikepem**
- **Ani jedna země EU** nemá výpověď bez důvodů, jak ji navrhuje ODS, ve svém pracovním právu
- **Snadné vyhazování zaměstnanců** nemůže přinést pozitivní dopady na ekonomiku a trh práce
- **Dánský model**, kterým se naše vláda inspirovala, je zasazen do úplně jiných podmínek systému flexicurity

www.alianceos.online

MÁTE PADÁKA

NOVÁ PRAVIDLA PRO PŘÍPRAVU BUDOUCÍCH UČITELŮ

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy schválilo počátkem dubna nová pravidla pro vzdělávání budoucích učitelů a dalších pedagogických pracovníků. Shrnuje je pod názvem **Rámcové požadavky**. Měly by se jimi řídit fakulty se studijními programy zaměřenými ke splnění kvalifikace začínajících pedagogů.

Ministerstvo se na všech rozhodujících změnách shodlo se zástupci vysokých škol. Nově stráví studenti učitelství v průběhu studia nejméně 240 vyučovacíh hodin přímo ve výuce žáků, z nichž alespoň třetinu odučí samostatně. Pomáhat jim budou provázející učitelé. Další novinku v přípravě učitelů představuje Klinický rok. Studenti v něm budou kromě svého univerzitního vzdělávání docházet dva až čtyři dny v týdnu do školy a sledovat výuku, pomáhat pedagogům, seznamovat se s žáky a jejich projevy.

A zejména si ověřovat získávané akademické poznatky v každodenním životě konkrétní školy. „Díky dlouhodobější práci s žáky na praxích rozvinou studenti už během studia i náročnější učitelské dovednosti...“ dodává ministr školství **Mikuláš Bek**.

U začínajícího učitele rozhoduje kromě spolehlivých znalostí studovaného oboru právě jeho schopnost spoluvytvářet bezpečné a pohodové školní prostředí, dovednost vést žáky ke vzájemné spolupráci, odpovídající motivaci a dokázat je formativně hodnotit. Z některých výsledků Národního šetření učitelských kompetencí za uplynulý rok vyplývá, že z pohledu absolventů patří k nejobtížnější dovednosti učitele zejména hodnocení žáků a jejich aktivní zapojování do výuky.

Schválená pravidla si mimo jiné kladou za cíl všestranněji a v nových podmínkách připravit budoucí učitele na jejich náročné povolání, s jejich pomocí postupně modernizovat stávající výuku ve školách. Rovněž by měla přispět k potřebné stabilizaci učitelských sborů. Je to snad poprvé v minulosti ČR, kdy celostátně přijaté standardy určují požadovanou kvalitu začínajících učitelů. Cesta správným směrem. Jen nesmí, jak se to u nás často stává, zůstat jen u jejího startu.

ROMAN KANTOR

GLOSUJEME

DVA SPRÁVNÉ VÝSLEDKY?

Naším žákům neustále vtloukáme do hlavy potřebu naučit se číst s porozuměním. Jednoznačné zadání matematické úlohy v testu pro uchazeče o gymnázia je zdánlivě samozřejmý požadavek. Přesto se stalo, že část příkladu číslo pět umožňovala dvojí výklad. Tedy i dva správné výsledky, které nakonec Cermat musel pokorně uznat. Čtenářská gramotnost má vést k neomylnému pochopení textu. Zejména s podporou kritického myšlení. Neméně důležitá je schopnost autorů testů vytvářet zkušební úlohy, které mají pouze jedno řešení. Stejně tak jazykové úkoly a jejich úvodní texty vyžadují aktuálnost, srozumitelnost a přiměřený rozsah. Aby žák spolehlivě vyhodnotil slovní zadání matematické úlohy, nesmí mít možnost volby dvou uznatelných cest. Chyba se vloudila. Ředitel Cermatu Miroslav Krejčí krčí rameny a poněkud nešťastně připouští, že správná odpověď je „věc názoru“. Zdaleka nejde pouze o uvedený příklad, který zamotal hlavu mnohým žákům i jejich učitelům. Nezpochybnitelná formulace testové úlohy je mimořádně důležitá a zodpovědná. Její autoři by ji neměli ani na okamžik podceňovat. Naopak.

RK

KRESBA: MILAN KOCMÁNEK

TÝDENÍK
ŠKOLSTVÍ

Vydává: Dictum, s. r. o., Senovážné nám. 23, 110 00 Praha 1 • Šéfredaktor: Mgr. Evžen Staněk stanek.evzen@tydenik-skolstvi.cz, tel.: 724 328 568, Jana Kašparová: odborná redaktorka • Inzerce a předplatné: inzerce@tydenik-skolstvi.cz • Ročník 32. Za rok vychází 40 čísel, celoroční předplatné tištěné podoby 1 690 Kč, elektronické verze 990 Kč, balíčku elektronické a tištěné verze 2 090 Kč, na předplatné@tydenik-skolstvi.cz nebo www.tydenik-skolstvi.cz • Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí. • Vyrábí TRIANGL, a. s. • Rozšiřuje Česká pošta, s. p. • Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt v Praze č. j. NP 3160/1994. ISSN 0862-9641. MK ČR E 4861.

PŘEDPLATNÉ: WWW.TYDENIK-SKOLSTVI.CZ

FINANČNÍ GRAMOTNOST TVOŘÍ SOUČÁST CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Pro úspěšný život nejen mladého člověka je důležité finanční vzdělávání. Stává se nedílnou součástí jeho učení v základní a střední škole. Podrobně se mu věnuje publikace JAK UČIT FINANČNÍ GRAMOTNOST?: tipy a podněty do výuky (Portál, 2022). K autorské spolupráci se sešly Kateřina Lichtenberková, Renata Majvaldová, Monika Houšková a Jana Doležalová.

STRATEGIE FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Kniha přináší užitečné „tipy a podněty do výuky“, které lze s pomocí vložených pracovních listů a vybraných stolních a deskových her snadno využít v každodenním vyučování. Podporuje zdravé finanční návyky a rozvíjí předpoklady k podnikání. V přehledné a působivé grafické úpravě přináší soubor nezbytných zásad při posilování finanční dovednosti. Vychází ze schváleného Standardu finanční gramotnosti (2017) a druhé verze Národní strategie finančního vzdělávání (2020). Jejich obsahové zaměření a cíle se staly závaznou součástí výuky v základních (od roku 2013) a středních školách (již od roku 2009).

JAKÉ POTŘEBUJEME UČITELE

„Podnikavý učitel je aktivní a iniciativní mentor, který s žáky pracuje tak, že podporuje jejich tvořivost, iniciativu a obecně rozvoj klíčových kompetencí“ (s. 19). Přestože se dnes mohou studenti vzdělávat na vybraných pedagogických fakultách ve finanční gramotnosti, nejde zatím o příliš častý jev. Autoři publikace přibližují zkušenosti společnosti Yourchance o.p.s. a jejího projektu Finanční gramotnost do škol. Jde o zdařilou metodiku, která stanovuje rozsah finančních schopností a dovedností, které by měli ovládat pedagogové. Jde o certifikát učitele odborníka (bronzový), metodika a mentora žáků (stříbrný),

týmového hráče (zlatý) a leadera (diamantový certifikát).

STANDARD FINANČNÍ GRAMOTNOSTI

Již zmíněný Standard finanční gramotnosti se člení do čtyř tematických celků, jimž se autorky knihy podrobně věnují. Patří k nim: nakupování a placení, hospodaření domácnosti, práce s přebytkem rozpočtu a práce se schodkem rozpočtu. Následují podrobná vysvětlení jednotlivých pojmů a jejich obsahu, očekávané

výsledky učení, aktivity ve výuce a její netradiční metody. Nechybějí poutavé zajímavosti z historie a zadání konkrétních úkolů a cílů. Za velmi cenné a využitelné lze považovat především zkušenosti z finančního vzdělávání ve vybraných školách.

PŘÍPRAVA BUDOUCÍCH PODNIKATELŮ

Autorky soustředí rozsáhlou pozornost na potřebné dovednosti a nástroje spojené s činností podnikatelů. Obšírně rozvádějí zásady a předpoklady jejich vzdělávání, očekávané schopnosti a výsledné znalosti. Současně upozorňují na případná úskalí, například spojená s riziky špatného hospodaření, na tzv. Desatero zodpovědného zadlužování. Shrnují zkušenosti mnohých škol z přípravy budoucích podnikatelů, například formou osvědčených soutěží, her, studentských (fiktivních) firem. Kudy vede cesta k úspěchu, ukazují na modelu podnikání Tomáše Bati. Žáky i učitele může inspirovat jeho deset závěrečných principů a názorů.

VĚNUJÍ SE VŠEM ŽÁKŮM

Autorky publikace **Jak učít finanční gramotnost?** nezapomínají ani na žáky se specifickými vzdělávacími potřebami při jejich začleňování do procesu finančního vzdělávání. Stejně tak věnují zaslouženou pozornost dětem ze sociálně slabých rodin. Všem nabízejí dvanáct praktických tipů na hry (nejen) do výuky. Předkládaná, metodicky přívětivě zpracovaná pomůcka slouží především pedagogům. V mnohém může napomoci i rodičům a samotným žákům, stejně jako vychovatelům. Její předností je snadná využitelnost ve výuce. Podněcuje vzájemnou součinnost učitelů odlišných předmětů.

PŘESUN AKTIVITY NA ŽÁKY BÝVÁ TĚŽKÝ, UČITELÉ JSOU ČASTO ZVYKLÍ BÝT ÚSTŘEDNÍ POSTAVOU

„Pro učitele bývá často náročné ustoupit do méně dominantní a viditelné role, nebýt tou ústřední postavou hodiny,“ říká o přechodu od tradičního vedení výuky k aktivnějšímu zapojení žáků oceňovaný pedagog Petr Distler. Co by podle něj měli učitelé svým žákům předat? S čím nejvíce bojují? A jaký první krok ke změně mohou udělat učitelé už zítra? Nejen nad tím se zamýšlí ve svém komentáři.

CHTĚJÍ VYUČOVAT MODERNĚ, ČELÍ VŠAK MNOHA VÝZVÁM

V minulosti bylo zcela obvyklé, že během výuky byl učitel dominantní postavou, stál před třídou a diktoval nebo promítal informace, které si žáci zapisovali. Určoval tedy tempo hodiny a všichni žáci pracovali stejným způsobem a přijímali totožný obsah. Takový přístup je označován jako frontální výuka. Přestože je tato metoda učení v Česku stále velmi častá, postupně přibývá pedagogů, kteří by rádi směřovali svou výuku moderněji, k většímu důrazu na aktivitu samotných žáků.

Čelí však přitom celé řadě výzev v podobě otázek, jak žáky co nejvíce rozvinout, předat jim své znalosti a dovednosti. Jakým způsobem vtáhnout žáky do aktivního učení, avšak s tím, aby se učitelé nepotýkali s obtížným vyhodnocováním efektivity metody, kterou pro to zvolili? Některé pedagogy pak trápí volnější kázeň během spolupráce žáků, případně zjišťují, že je přesun aktivity více na bedra žáků pro některé z nich náročný. Jedná se zejména o žáky, kteří byli zvyklí právě na frontální výuku.

Přechodu k modernějšímu stylu výuky nenapomáhají ani mylné představy, které se s takovou výukou pojí. Někdy slyšíme názory, že si žáci během hodin jen hrají a neučí se. Nicméně je potřeba si uvědomit, že pokud je aktivizační metoda (tedy taková, při níž žáci aktivně spolupracují, sami bádají,

doc. RNDr. Ing. Petr Distler, Ph.D. et Ph.D. je jaderný chemik, pedagog, lektor a zakladatel Vzdělávacího institutu LETEC (více informací na www.institut-letec.cz).

hledají řešení, pracují s informacemi) vhodně zvolená, je sama o sobě pouze cestou, jak žáky naučit, co potřebujeme. Příkladem může být skupinová diskuse založená na faktech a podpořená argumenty. Předpokládá se, že žáci už mají o daném tématu dostatečné znalosti z dřívější výuky i života a mají například s pedagogem projity metody efektivní argumentace. A mimochodem, hraní je také přirozený proces učení se.

JAK SE VYMANIT Z DOMINANTNÍ ROLE

Z našich kurzů jsme si prozatím odnesli důležitý poznatek – pro učitele bývá velmi náročné ustoupit do méně dominantní a viditelné role, nebýt ústřední postavou hodiny. Přitom i tak může učitel s žáky v rámci skupin diskutovat, podporovat je, dohlížet na průběh hodiny nebo získávat

informace o jejich pokrocích. A druhým velmi častým problémem je nejistota, jak zkombinovat velké množství učiva s aktivizujícími metodami, které zaberou více času než frontální výuka.

Je ovšem dobré si uvědomit, že žáky nerozvíjíme jen ve znalostech, ale také v dovednostech. A ty jdou velmi dobře rozvíjet právě aktivizujícími metodami, na rozdíl od frontální výuky, která by s ohledem na křivku pozornosti žáka neměla přesáhnout 15 minut během jedné vyučovací hodiny. Při frontální výuce se žáci naučí poslouchat, při vlastní prezentaci se však naučí mluvit. Při již zmíněné diskusi na zadané téma poté rozvíjejí schopnost vlastního uvažování a formulování myšlenek.

PODPOROVAT ŽÁKY V SAMOSTATNÉM MYŠLENÍ I SPOLUPRÁCI

Jak tedy se změnou začít? Principem je podnikat malé kroky. Například si říci, že příští týden zkusím v 7. B vrstevnické učení (to je takové, při němž žák nebo skupina žáků dočasně zastanou roli učitele a svým spolužákům předávají informace) a budu sledovat změny. Je potřeba nenechat se odradit případným prvním neúspěchem a být trpělivý, protože se daná aktivita nemusí povést hned. Žáci zvyklí na pasivní přijímání informací budou najednou muset pracovat odlišným způsobem, což je i pro ně náročné. Pak zkusit stejnou aktivitu také v 8. A a opět sledovat. Často se stane, že se při změně stylu učení najednou zapojí i žáci, které je jinak náročné do výuky vtáhnout. Z každého pokusu získává učitel důležitou zpětnou vazbu o zapojení žáků a postupně i o tom, kolik si toho z hodin odnášejí. V neposlední řadě to pro něj bude důležité při zapojení nových aktivit, případně aktivit v dalších třídách. Během roku či dvou tří tak rozšíří své didaktické portfolium aktivizujících metod, což postupně promění i podobu a rukopis jeho výuky.

VÝPOVĚĚ BEZ UDÁNÍ DŮVODŮ? ZNÍ TO JAK ŠPATNÝ VTIP

Povinností odborů je vystupovat proti všem formám vážného zhoršování pracovních podmínek zaměstnanců.

14 odborových svazů se sdružilo do aliance, aby kampaní, kterou nazvaly **MÁTE PADÁKA, DNES MY, ZÍTRA VY**, zabránily diskriminaci a znevýhodnění českých zaměstnanců. Jde o argumentační a vysvětlující kampaň, která bude odhalovat všechny možné dopady na zaměstnance. Chtějí

varovat před tikající bombou, kterou politici v podobě snadného vyhazování z práce chystají. **Scénář kampaně zahrnuje využití všech zákonných prostředků, aby bylo eliminováno nebezpečí, které hrozí.**

ZABRÁNIT DISKRIMINACI A ZNEVÝHODNĚNÍ ČESKÝCH ZAMĚSTNANCŮ

- Návrh zásadně zhoršuje ochranu

slabší strany – zaměstnanců v pracovních vztazích.

- V kombinaci s prodlužováním zkušební doby dostává české zaměstnance a jejich rodiny do naprosté existenční nejistoty.
- Zaměstnanci předdůchodového věku se stanou nežádoucími, a to v době, kdy se uvažuje o prodloužení věku odchodu do důchodu.
- Před touto výpovědí nebudou chráněni lidé v době nemoci, matky samoživitelky, těhotné ženy, lidé se zdravotním hendikepem.
- Zaměstnanec ztratí možnost hájit se u soudu pro neplatnost výpovědi, proto se může lehce stát, že bude zneužívána k vyřizování účtů, umlčování nepohodlných názorů.

Kampaň „MÁTE PADÁKA“ byla zahájena úvodní tiskovou konferencí 30. 4. 2024 v Praze. Zúčastnili se jí zástupci 14 odborových svazů, sdružených v alianci.

Informační letáky ke kampani naleznete na stranách číslo 2 a číslo 19 tohoto vydání časopisu.

UČITELÉ VOLAJÍ PO OFICIÁLNÍ ZASTŘEŠUJÍCÍ ORGANIZACI PRO SVOU PROFESI

Pod touto ideou uspořádala poslankyně Renáta Zajíčková (ODS) kulatý stůl, jehož cílem bylo zmapovat mezi odbornou veřejností, zda by učitelská profese neměla být zastupována reprezentativní institucí. Obdobně jako mají lékaři svoji lékařskou komoru, mohli by i učitelé mít pedagogickou komoru.

Do diskuse se na kulatém stole aktivně zapojil i předseda školských odborů František Dobšík a Ctirad Vaník, předseda sekce vedoucích pracovníků tohoto odborového svazu. Františka Dobšíka jsme se zeptali, jak vnímá takový nápad:

„Oceňuji, že taková diskuse a široká komunikace probíhá, dává mi to smysl.

V ČR existuje velký počet nejrůznějších spolků a iniciativ sdružujících učitele, jejich reprezentativnost je tak vlastně roztržštěna. Vystoupil jsem s podrobným seznámením s rolí školských odborů u nás i v EU, protože posláni případně vzniklé ‚komory‘ musí mít zcela jiný charakter než obhajoba sociálních zájmů. Role odborů

v sociálním dialogu ve školství je u nás a v zemích EU při obhajobě jejich ekonomických a sociálních zájmů nezastupitelná.

Odbory ve školství v zahraničí jsou vlivné organizace, nesdružují pouze učitele, ale i ostatní pedagogické a nepedagogické profese, jde o tzv. zaměstnance školy pod jednou střechou. České školské odbory

jsou aktivními členy evropských a světových odborových organizací (ETUCE, EI). Málokdo u nás ví a rád bych to zdůraznil, že vůbec nejpočetnější a nevlivnější školské odbory působí v USA. Jde o dlouhodobou tradici, americké odbory mají velkou prestiž a v rámci USA patří AFT (Americká federace učitelů) s téměř 2 miliony členů mezi nejpočetnější odborové svazy. Není bez zajímavosti, že manželka současného prezidenta USA Jill Bidenová je dlouholetou funkcionářkou AFT.

Vraťme se však k našim podmínkám. Role odborů a profesní komory je rozdílná, ale mohou se navzájem doplňovat. Jejich zaměření vidím spíše v orientaci na podmínky a předpoklady pro výkon profese a v orientaci na funkčnost školského systému.“

OBAVY SE NAPLNILY: UČITELÉ SE STALI HLAVNÍMI SPONZORY FUNGOVÁNÍ ŠKOL

VÝSLEDKY ANKETY ŠKOLSKÝCH ODBORŮ

Školské odbory si zmapovaly, jak vypadá aktuální situace financování regionálního školství, a oslovily zástupce škol. Odpovědi ukazují, že víc než polovina dotázaných ředitelů se dostává do problémů.

Ze slibovaných dodatečných 800 mil Kč. zatím kraje ani školy nic nedostaly. Nepomohla ani tzv. dohodovací řízení se zřizovateli, protože ředitelé škol, i když viděli, že jim finanční prostředky nestačí, se dohodovacího řízení neúčastnili. Bylo jim totiž sděleno, že nebudou mít šanci nic vyjednat, pokud budou mít finančně zabezpečené nárokové složky platu pro zaměstnance.

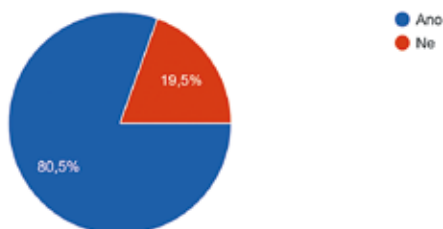
Vládou garantované peníze pro učitele včetně prostředků na navýšení jejich platů v průměru o 2 500 Kč tak budou muset využít pro nepedagogy. A pokud to nebude stačit, musí i propouštět, což už se na některých školách děje. Ředitelé se tak dostali do velmi překerní situace. Slib z programového prohlášení vlády, že plat učitelů bude na 130 % průměrné mzdy v ČR, vláda „splní“, ale nezajistí ho vlastně ředitelé, těm vláda nechala v rukách Černého Petra.

Konkrétní výsledky ankety vyjádřené v % jasně dokazují, že problémy financování regionálního školství v roce 2024 jsou velmi vážné.

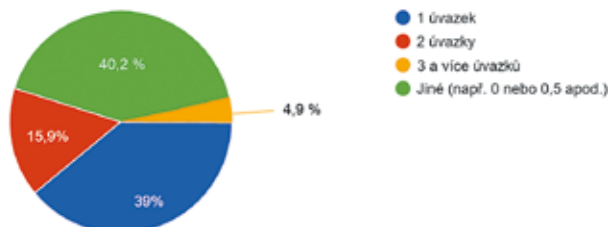
VEDENÍ ODBOROVÉHO SVAZU

FRANTIŠEK DOBŠÍK, MARKÉTA SEIDLOVÁ

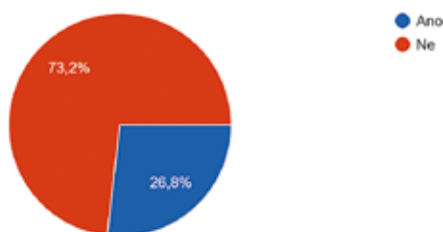
Počítáte s možností, že část finančních prostředků určených na platy učitelů bude převedena ve prospěch platů nepedagogů příp. ostatních pedagogických pracovníků?

Uveďte, kolik úvazků nepedagogů nemáte v rozpisu financováno ve srovnání s rozpisem roku 2023?

Uveďte, zda jste dostali dostatečný objem financí pro obsazená místa nepedagogů (to je objem alespoň na úrovni rozpisu roku 2023).

Uveďte, kolik úvazků učitele/učitelky nemáte v rozpisu financováno?

**K VÝRAZNÉMU
POKLESU
KONZUMACE
ALKOHOLU
U DOSPÍVAJÍCÍCH
DOŠLO V OBDOBÍ
MEZI LETY 2010-
2015, V DALŠÍM
OBDOBÍ POKLES
POKRAČOVAL,
NICMÉNĚ SE
ZPOMALIL.**

ŽIVOTNÍ STYL DNEŠNÍ MLÁDEŽE SE PROMĚŇUJE

Způsob života školáků se mění. Ne vždy k horšímu. Mezi evropskými zeměmi přesto zaujímáme prvenství v pití alkoholu u dospívající mládeže. Pozvolna však dochází k jeho omezování. Výraznější oblibu získávají energetické nápoje. Dnešní mladí se snaží žít moderně. Více se pohybovat a zdravě jíst.

Mezinárodní studie HBSC zkoumá způsob života dětí mezi 11 a 15 lety. „Máme mnohem zdravější mladou generaci, než by se mohlo zdát z toho, co slyšíme kolem sebe. Jsou to děti, které nechtějí devastovat svoje tělo alkoholem nebo nikotinem...“ objasňuje v rozhovoru pro LN hlavní řešitel studie **Michal Kalman** z Univerzity Palackého v Olomouci. Podle něho výrazně klesá spotřeba cigaret, alkoholu nebo marihuany. Možná je to tím, že mladá generace si naléhavěji uvědomuje škodlivost různých látek. Dokonce i sociální sítě tolik neprotežují kouření a pití alkoholu. Častěji se snaží zviditelnovat zdravý životní styl.

OBLIBA ALKOHOLU ZVOLNA KLESÁ

Statistiky jsou přesto neúprosné. Ročně u nás zemře kvůli alkoholu, nejnebezpečnější droze, přes osm tisíc lidí. Zkušenost s jeho konzumací má čtvrtina jedenáctiletých, téměř polovina třináctiletých a tři čtvrtiny patnáctiletých školáků. Ve skupině 15 až 19 let okusilo v posledním roce alkohol skoro devět z desíti školáků. V posledním měsíci dvě třetiny z nich. Jednou týdně a častěji požívala zvýšené

dávky alkoholu až pětina dospívajících (ESPAD 2019, UPOL 2021). V letech 2010 až 2015 došlo u dospívajících k jeho výraznému poklesu. V 90. letech poprvé ochutnali alkohol téměř všichni školáci, dnes se mu čtvrtina zcela vyhýbá. Přesto statistika stále varuje.

ROSTE SPOTŘEBA ENERGETICKÝCH NÁPOJŮ

Ke snížení spotřeby alkoholických nápojů přispěla jeho obtížnější cesta k mladistvým a prodejní cena. Podle Jindřicha Vobořila, národního protidrogového koordinátora, je důležité, „co by měla udělat státní správa pro to, aby byla menší dostupnost prodeje mladším do osmnácti let. V tom pořád pokulháváme“. Je třeba výrazněji omezit reklamu a viditelně navýšit ceny alkoholu. Vždy záleží na rozhodnutí společnosti, až pak na následných postojích mládeže. „Teenageři se dnes chtějí prezentovat zdravým životním stylem,“ dodává v rozhovoru pro LN **Pavla Chomynová** z Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti. Alkohol už nehrozí mezi mladými na prvním místě, stejně jako kouření. Mládež se častěji zajímá o své zdraví. Na druhé straně každý pátý

český školák konzumuje nadměrné množství škodlivých energetických nápojů. Vyvolávají poruchy spánku, vleklou únavu a špatné soustředění.

MÁLO SI VĚŘÍME, MÁLO SE PODPORUJEME

Mezinárodní studie HBSC se nevěnuje pouze alkoholu a jiným škodlivým látkám. Zkoumá sociální vztahy mezi dospívající mládeží. „Po zdravotní stránce se stav českých dětí zlepšil, ale ta sociální stránka zaostává. Navzájem si málo věříme, málo se podporujeme,“ dodává Michal Kalman. Nepříznivě působí zjištění, že české děti se ze všech zkoumaných zemí nejméně těší do školy. Vadí jim špatné vzájemné vztahy. Ne vždy nalézají potřebnou podporu a účinnou pomoc pedagogů.

Životní styl školní mládeže doznává v posledních letech výrazných změn. Určitě se pod ním podepsalo neblahé období covidu-19, v němž se vážně zpřetrhaly nebo oslabily sociální vazby mezi školáky, rodiči a učiteli. Mladí se dnes více zajímají o své zdraví. Chtějí se zdravěji stravovat, mít více pohybu a bohatší vztahy s kamarády. Alkohol, cigarety a marihuana už nejsou takovým lákadlem jako ještě před lety. Uvědomují si, že školní atmosféra se příliš nelepší, proto se často netěší do školy. Vytrácí se u nich přirozená motivace k vlastnímu vzdělávání. Zůstává na škole a jejích pedagogích, aby se snažili proměnit všední školu v příjemné a tvořivé pracoviště, kde budou všichni spokojeni.

NÁHRADNÍ VOLNO ZA ŠKOLENÍ O VÍKENDU

V některých případech zaměstnanci pracují v sobotu či v neděli nebo se zúčastní školení k prohloubení kvalifikace, a to i v jiném místě, než je sjednáno v pracovní smlouvě, kam je nutno dojíždět. Náleží jim náhradní volno za práci přesčas jen za výkon prací (či účast na školení), nebo i za čas strávený cestováním?

V § 127 odst. 1 zákoníku práce se stanoví:

„Za hodinu práce přesčas přísluší zaměstnanci část platového tarifu, osobního a zvláštního příplatku a příplatku za práci ve ztíženém pracovním prostředí připadající na 1 hodinu práce

bez práce přesčas v kalendářním měsíci, ve kterém práci přesčas koná, a příplatek ve výši 25 % průměrného hodinového výdělku, a jde-li o dny nepřetržitého odpočinku v týdnu, příplatek ve výši 50 % průměrného hodinového výdělku, pokud se zaměstnavatel se zaměstnancem nedohodli na poskytnutí náhradního volna místo platu za práci přesčas. Za dobu čerpání náhradního volna se plat nekrátí.“

V případech uvedených v dotaze je třeba rozlišovat dobu strávenou na pracovní cestě celkem (tato doba má význam pro výši poskytnutého stravného), dále dobu strávenou vlastním

výkonem práce, tj. plněním pracovních úkolů, pro které byl zaměstnanec na pracovní cestu vyslán, a dobu strávenou jiným způsobem, například cestováním. Dále má význam skutečnost, která z uvedených dob spadá do stanovené týdenní pracovní doby zaměstnance podle jeho rozvrhu stanoveného zaměstnavatelem.

Za dobu strávenou na pracovní cestě jinak než plněním pracovních úkolů nemá zaměstnanec právo na plat, protože práci nekoná. Za tuto dobu ani nemůže zaměstnanec čerpat náhradní volno, protože toto volno se poskytuje místo platu za práci přesčas.

POSKYTNUTÍ PRACOVNÍHO VOLNA K PŘEDNÁŠKOVÉ ČINNOSTI

Jak je v platném znění zákoníku práce upraveno poskytování pracovního volna zaměstnanci k přednáškové činnosti?

Přednášková činnost zaměstnance je považována za jednu z překážek v práci z důvodu obecného zájmu. Tyto překážky jsou obecně charakterizovány v § 200 zákoníku práce, kde se stanoví:

„Zaměstnanci od zaměstnavatele přísluší pracovní volno v nezbytně nutném rozsahu k výkonu veřejných funkcí, občanských povinností a jiných

úkonů v obecném zájmu, pokud tuto činnost nelze provést mimo pracovní dobu. Náhrada mzdy nebo platu od zaměstnavatele v těchto případech nepřísluší, není-li dále v tomto zákoně stanoveno jinak nebo není-li dohodnuto nebo vnitřním předpisem stanoveno jinak. Zvláštní právní předpisy upravující překážky v práci z důvodu obecného zájmu tím nejsou dotčeny.“

Zmíněné jiné úkony v obecném zájmu jsou pak podrobněji upraveny v § 203 zákoníku práce. Tímto úko-

nem je také přednášková činnost zaměstnance a v písm. f) se stanoví, že k činnosti zaměstnance při přednášce nebo výuce včetně zkušební činnosti přísluší pracovní volno v rozsahu nejvýše 12 směn (pracovních dnů) v kalendářním roce, pokud tomu nebrání vážné provozní důvody na straně zaměstnavatele. Kratší části jednotlivých směn, ve kterých bylo poskytnuto pracovní volno, se sčítají. V případě této překážky v práci také platí, že náhrada mzdy či platu za dobu jejího trvání nepřísluší.

UKONČENÍ PRÁCE MIMO PRACOVNÍ POMĚR

Jak je v platném znění zákoníku práce upraven způsob skončení dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr?

Způsob zrušení právního vztahu založeného dohodou o provedení práce nebo dohodou o pracovní činnosti je upraven v § 75 odst. 5 až 6 (společná ustanovení o dohodách o pracích konaných mimo pracovní poměr) zákoníku práce. Podle těchto ustanovení smluvní strany mají možnost sjednat si v dohodě o provedení práce či v dohodě o pracovní činnosti i způsob jejího zrušení. Pokud způsob zrušení nevyplývá přímo z obsahu dohody, mohou se na jejím zrušení ke sjednanému dni obě strany dohodnout nebo ji může jedna z nich zrušit výpovědí z jakéhokoliv důvodu nebo bez uvedení důvodu, což platí stejně pro zaměstnance i zaměstnavatele s patnáctidenní výpovědní dobou, která začíná běžet už dnem, kdy byla výpověď druhé smluvní straně doručena. Podobně jako u pracovního poměru se i u obou typů dohod připouští jejich okamžité zrušení. Tuto možnost si však musí smluvní strany v dohodě výslovně sjednat. Nesmějí však uvádět jiné důvody než ty, pro které lze okamžitě zrušit pracovní poměr (například pro porušení povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci zvlášť hrubým způsobem). Na zaměstnance se v případě jednostranného zrušení dohody ze strany zaměstnavatele nevztahuje ochranná doba

(například těhotenství, mateřská či rodičovská dovolená). Výpověď a okamžité zrušení dohody o provedení práce a dohody o pracovní

činnosti musejí mít písemnou formu, jinak se k nim nepřihlíží (jsou právně bezvýznamné, jako by k nim vůbec nedošlo).

KDY MÁ BÝT UVÁDĚN DŮVOD UKONČENÍ PRACOVNÍHO POMĚRU

Má být v potvrzení o zaměstnání uváděn důvod skončení pracovního poměru?

V potvrzení o zaměstnání zaměstnavatel musí a smí uvést jen ty skutečnosti, které jsou uvedeny v § 313 odst. 1 pod písmeny a) až f) zákoníku práce. Mezi těmito skutečnostmi však důvod skončení pracovního poměru uveden není. Z ustanovení § 313 odst. 2 zákoníku práce však vyplývá, že v případě, kdy

o to požádá zaměstnanec, je zaměstnavatel povinen uvést v odděleném potvrzení mj. údaj o tom, zda pracovní poměr byl zaměstnavatelem rozváznán z důvodu porušení povinnosti vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci zvlášť hrubým způsobem nebo z důvodu porušení jiné povinnosti zaměstnance podle § 301 a) zvlášť hrubým způsobem. Tento údaj proto nikdy nemůže být

součástí potvrzení o zaměstnání podle § 313 odst. 1 zákoníku práce. Údaj o důvodu skončení pracovního poměru se vztahuje jen ke skončení pracovního poměru okamžitým zrušením podle § 55 odst. 1 písm. b), výpovědí podle § 52 písm. g), byly-li u zaměstnance dány důvody, pro které by s ním zaměstnavatel mohl okamžitě zrušit pracovní poměr podle § 55 odst. 1 písm. b), a výpovědí podle § 52 písm. h) zákoníku práce.

NA VAŠE OTÁZKY ODPOVÍDÁ PRÁVNÍK
ŠKOLSKÝCH ODBORŮ MGR. ING. VÍT BERKA

ZMĚNA TERMÍNOVANÉHO PRACOVNÍHO POMĚRU NA DOBU NEURČITOU

Zákoník práce stanoví, že v případě, kdy zaměstnanec s termínovaným pracovním poměrem pokračuje v práci po uplynutí sjednané doby, mění se tento pracovní poměr na pracovní poměr na dobu neurčitou. Údajně ale musí být splněna podmínka, že zaměstnanec odpracuje s vědomím zaměstnavatele celou směnu. Je tento názor správný?

V současně platném zákoníku práce je uplatněna zásada zmíněná, týkající

se změny pracovního poměru uzavřeného na dobu určitou na pracovní poměr na dobu neurčitou. V § 65 odst. 2 zákoníku práce se stanoví: „Pokračuje-li zaměstnanec po uplynutí sjednané doby (§ 48 odst. 2) s vědomím zaměstnavatele dále v konání prací, platí, že se jedná o pracovní poměr na dobu neurčitou.“

V zájmu odstranění nejistoty v postavení zaměstnance, který po skončení pracovního poměru na

dobu neurčitou pokračuje s vědomím zaměstnavatele ve vykonávání prací, stanoví zákoník práce nevratitelnou právní domněnku, že došlo ke změně na pracovní poměr uzavřený na dobu neurčitou. Žádný právní předpis nestanoví jako podmínku uplatnění § 65 odst. 2 zákoníku práce to, že musí jít o výkon práce na dobu celé směny nebo jiný určený časový úsek.

NABÍDKOVÁ POVINNOST NOVÉ PRÁCE PŘI ODVOLÁNÍ VEDOUČÍHO

Při odvolání zaměstnance z vedoucího pracovního místa má zaměstnavatel nabídkovou povinnost, to je nabídnout nové pracovní zařazení. Jaké jsou náležitosti takové nabídky a jaká je lhůta k jejímu přijetí?

V § 73a odst. 2 zákoníku práce se mj. stanoví, že „odvoláním nebo vzdáním se pracovního místa vedoucího zaměstnance pracovní poměr nekončí, zaměstnavatel je povinen tomuto zaměstnanci navrhnout změnu jeho dalšího pracovního zařazení u zaměstnavatele na jinou práci odpovídající jeho zdravotnímu stavu a kvalifikaci“. Zákoník práce již ale neupravuje ani formu nabídky, ani její obsah, ani lhůtu k jejímu přijetí.

Pokud jde o formu nabídky, znamená to, že nabídka může být ústní i písemná. Zaměstnavatel však musí mít na paměti, že v případě soudního sporu musí být schopen prokázat, že nabídku řádně učinil. Písemnou formu nabídky lze proto doporučit.

Pokud jde o obsah nabídky, nabídka musí zaměstnanci umožnit řádně zvážit, zda nabízenou pracovní pozici přijme. Zaměstnanec by se tedy měl přinejmenším dozvědět, o jakou práci se jedná, na jakém místě má být vykonávána a od jakého dne.

Lhůta k přijetí nabídky musí být přiměřená, tedy zaměstnanci umožnit rozmyslet si, zda nabídku přijme. Judikatura Nejvyššího soudu k tomu uvádí, že nepřiměřeně krátkou lhůtou

„by byla lhůta, která by zaměstnanci objektivně neumožňovala opatřit si takové poznatky o podmínkách výkonu nabízené práce, jež by byly objektivně postačující k jeho rozhodnutí o návrhu zaměstnavatele na uzavření dohody, tyto poznatky hodnotit a na základě toho na návrh zaměstnavatele reagovat“.

Lhůta v rozsahu několika hodin, respektive do jednoho pracovního dne tyto požadavky zpravidla nesplňuje. Běžné je doporučit proto lhůtu alespoň dvou až tří dnů. Během této lhůty jde o překážku v práci na straně

zaměstnavatele podle § 208 zákoníku práce s právem zaměstnance na náhradu platu ve výši průměrného výdělku.

Podle okolností pak mohou nastat tři možné scénáře:

- zaměstnanec nabízenou práci přijme,
- zaměstnanec nabízenou práci odmítne, přičemž za odmítnutí se považuje i to, že se zaměstnanec k nabídce nevyjádří ve stanovené lhůtě, nebo
- zaměstnavatel žádnou vhodnou práci nemá.

ZKUŠEBNÍ LHŮTA PŘI JMENOVÁNÍ VEDOUcíHO ZAMĚSTNANCE?

Je možné sjednat zkušební dobu v případě jmenování na vedoucí pracovní místo zaměstnance, který již je ale u zaměstnavatele v pracovním poměru?

Jmenováním se zakládá pracovní poměr pouze u vedoucích zaměstnanců na vedoucích pracovních místech, a to buď podle zvláštních právních předpisů, nebo v případech podle zákoníku práce. Taxativní výčet vedoucích zaměstnanců, jejichž pracovní poměr může být založen

jmenováním podle zákoníku práce, je obsažen v § 33 odst. 3.

Jmenováním může být pracovní poměr založen u těch osob, které dosud nebyly v pracovním poměru k zaměstnavateli, u něhož mají být jmenovány. Jmenování stávajícího zaměstnance s jeho souhlasem na jinou (vedoucí) pozici, než u zaměstnavatele dosud zastával, je de facto změnou druhu práce. Mění se i právní postavení zaměstnance, neboť se z něj stává jmenovaný zaměstnanec, který

může být z pracovního místa odvolán, byť jeho pracovní poměr byl původně založen pracovní smlouvou.

Skutečnost, že za změnu pracovního poměru se považuje také jmenování na vedoucí pracovní místo, k němuž dojde po vzniku pracovního poměru, je výslovně uvedena v § 40 odst. 1 poslední větvě zákoníku práce. Proto v takovém případě nelze platně sjednat zkušební dobu, protože k tomu může dojít pouze v souvislosti se vznikem (a nikoliv změnou obsahu) pracovního poměru.

BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ PŘI PRÁCI VE ŠKOLSTVÍ

OPUŠTĚNÍ ŠKOLY VE VYUČOVACÍ HODINĚ SE SOUHLASEM UČITELE

Dotaz: Na počátku 2. vyučovací hodiny před odchodem do divadla byly třídy se svými třídními učiteli. Třídní učitel dovolil několika žákům opustit budovu školy kvůli převlečení na divadelní představení. Děti opustily budovu školy bez jakéhokoli dozoru pedagogickým pracovníkem. Jednalo se o žáky 7. třídy. Nejedná se v tomto případě o méně závažné porušení pracovních povinností?

Odpověď:

Z hlediska právních předpisů tuto situaci řeší § 22b, odst. c) zákona 561/2004 Sb. (školský zákon). Pedagogický pracovník je povinen:

c) chránit bezpečí a zdraví dítěte, žáka a studenta a předcházet všem formám rizikového chování ve školách a školských zařízeních.

Škola by však dále měla mít zpracovanou směrnici k zajištění BOZ a BOZP, která vychází z potřeb konkrétní školy a je základním materiálem k zajištění bezpečnosti žáků v rámci činnosti školy. Jako základ byl vzat Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 37014/2005-25, který byl MŠMT doporučen i pro použití na školách zřizovaných obcemi a územněsprávními celky.

Tento materiál mimo jiné řeší také dozor nad žáky:

1. Škola je povinna vykonávat podle zvláštních předpisů nad nezletilými žáky náležitý dohled. Kromě bezpečnostních hledisek zajišťují pedagogičtí pracovníci při dohledu nad žáky také výchovné působení (dále jen „dozor“), a to v zájmu předcházení škodám na zdraví, majetku a životním prostředí.

2. Odpovědnost za zajištění bezpečnosti žáků končí jeho odchodem ze školy po ukončení řádné výuky nebo okamžikem odchodu ze školy na písemnou žádost zákonného

zástupce nebo jiné, k tomu oprávněné osoby.

Shrnutí: Pokud nemáte na tuto akci písemný souhlas zákonného zástupce, že žák může odejít z vyučovací hodiny v určený čas domů a pak se vrátí do školy a odejde s třídou na divadelní představení, nese škola za jeho bezpečnost plnou odpovědnost po celou dobu, kdy nebyl ve škole a byl bez dozoru. Tuto situaci lze považovat také za méně závažné porušení pracovních povinností, je zde namístež vytýkáci dopis pro pedagoga, který tuto situaci svévolně zavínil. Doporučujeme opětovné proškolení všech zaměstnanců školy s důrazem na tyto nestandardní situace. Žák 7. třídy je sice schopen dojít sám domů a zase zpět do školy, ale to nic nemění na situaci, že se tak stane v době, kdy za něj škola nese plnou odpovědnost. Bohužel se v dnešní době nedá vyloučit, že i během krátké nepřítomnosti žáka ve škole se může stát vážný úraz. Ve škole je proto nutné nastavit pravidla, která musí pak všichni zaměstnanci bezpodmínečně dodržovat. Je s tím sice spojena administrativa, ale taková akce, byť myšlená dobře, může přinést velká rizika.

BILINGVNÍCH RODIN V ČESKU PŘIBÝVÁ. S VÝCHOVOU DĚTÍ POMÁHAJÍ 3 ZÁKLADNÍ MODELY

Vzhledem k častějšímu cestování kvůli studiu či práci je v současnosti mnoho párů s různými mateřskými jazyky. Zatímco ve dvojici lze dvojjazyčnost skloubit ještě docela snadno, jakmile do vztahu přibudou děti, může být situace složitější. Přestože je pro děti bilingvní komunikace náročnější, znalost dvou jazyků u nich podporuje rozvoj inteligence a soustředění.

Svět se v posledních desetiletích stále více propojuje a interakce s lidmi z různých koutů planety je pro mnoho Čechů na denním pořádku. Zatímco v roce 1993 žilo v Česku pouhých 77 tisíc cizinců, dnešní statistiky hovoří už o více než 1 milionu. Každodenní kontakt s lidmi z odlišných zemí a kultur, kteří do České republiky přicházejí z nejrůznějších důvodů, už není nic neobvyklého. S nárůstem počtu cizinců se ve společnosti také častěji objevují bilingvní páry – partneri, kteří mluví různými jazyky.

Bilingvní páry mezi sebou udržují specifickou komunikaci, která vyžaduje větší každodenní úsilí. Do jejich životů zasahuje jazyková bariéra i odlišná kultura a zvyklosti. A právě proto může být dvojjazyčné partnerství zároveň výborným zdrojem vzájemného obohacení a neustálého učení se. Jaká specifika má ale výchova dětí v bilingvních rodinách?

TŘI MODELY RODIN

S příchodem potomka vyvstává pro dvojjazyčné páry zásadní otázka týkající se ideálního systému výuky jazyků. Oblíbeným způsobem výchovy je systém jednoho rodiče a jednoho jazyka. Jde o přirozený model, který volí především rodiče různých národností. Zatímco jeden hovoří s potomkem v menšinové řeči, druhý komunikuje pouze v jazyce hlavním. „Aby dítě správně vstřebávalo přijímaná slova a dokázalo oba jazyky brzy odlišit, měli by se rodiče pevně držet svých zásad. Neměli by jazyky zaměňovat a zároveň by se měli dožadovat odpovědi pouze v daném jazyce,“

radí **Simona Škurková**, ředitelka jazykové školy Lingua centrum.

Druhý model se zakládá na využívání minoritního jazyka pouze v domácnosti a je oblíbený především rodinami imigrantů. V domácím prostředí tak rodina hovoří pouze rodnou řečí a hlavní jazyk děti procvičují ve škole, školce a s kamarády.

Oba systémy mohou se svými dětmi využívat také čistě české rodiny v Česku, které chtějí děti od raného věku učit cizí řeč. V takovém případě by však rodiče měli dbát na svoji vlastní znalost cizího jazyka. Pokud ji mají na dostatečně vysoké úrovni, nabízí se jako nejjednodušší řešení zvolit třetí model pro dvojjazyčné rodiny, takzvaný model času a místa. Tedy přesně stanovené denní doby, během nichž si celá rodina včetně dítěte danou řeč procvičuje.

„V takovém případě je ale ideální zapojit do výuky také individuální lekce od zkušených lektorů. Děti se tak zaručeně naučí správnou výslovnost i gramatiku. Samozřejmostí by mělo být také učení formou hry, jak je tomu například

u metody Helen Doron, což je pro malé děti nejpřirozenější,“ vysvětluje Simona Škurková.

DĚTI MAJÍ ČASTO LEPŠÍ POZORNOST I PAMĚŤ

Zatímco v polovině minulého století byla bilingvní výchova považována za metodu, která negativně ovlivňuje intelekt dítěte, pozdější studie toto tvrzení popřely. V současné době se ukazuje, že děti, které plynule ovládají více než jeden jazyk, jsou často řečově i inteligentně vyspělejší než jejich vrstevníci. Zároveň mívají lepší paměť, pozornost i schopnost abstraktního myšlení.

Pokud je dítě od útlého věku vystaveno dvěma jazykům, stane se dvojjazyčným zcela přirozeně. Znalost jazyka umožňuje poznávat více kultur, rozvíjet komunikační dovednosti a budovat vztahy s lidmi z různých částí světa. Bilingvní děti mají také výhodu snazší adaptace na nová prostředí a situace, což může být prospěšné jak ve školním, tak profesním životě.

Úroveň jazykových schopností dítěte však vždy závisí na snaze rodičů. V ideálním případě by měli být rodiče konzistentní a držet se nastaveného modelu bilingvní rodiny. Je důležité věnovat dostatek času oběma jazykům, aktivně se podílet na rozvoji jazykových dovedností dítěte a vytvářet prostředí, v němž se dítě cítí motivováno a podporováno ve svém jazykovém učení.

RED + LESENSKY

Děti, které plynule ovládají více než jeden jazyk, jsou často řečově i inteligentně vyspělejší než jejich vrstevníci

NÁRODNÍ PEDAGOGICKÉ MUZEUM A KNIHOVNA POTĚŠÍ ŽÁKY I UČITELE

Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského (NPMK) je státní příspěvkovou organizací, specializovanou vědeckou-výzkumnou pamětovou institucí, která je složena z Pedagogického muzea J. A. Komenského a Pedagogické knihovny J. A. Komenského. „Obě tyto instituce sehrávají významnou roli v oblasti českých dějin školství,“ říká Ing. Michaela Tatýrková, pověřená řízením organizace.

Národní pedagogické muzeum a knihovna sídlí ve Valdštejské ulici, tedy nedaleko svého zřizovatele, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Je to jen náhoda?

Náhoda a štěstí. Muzeum dlouhou dobu sídlilo v prostorách Valdštejského paláce, které v roce 1996 muselo uvolnit Senátu. Přestěhovalo se do sousedních historických domů U Zlatého slunce a U Zlatého šífu. Tyto domy jsme postupně zrekonstruovali a přizpůsobili potřebám muzea. Blízkost zřizovatele vnímám jako výhodu.

Jaká je historie obou institucí?

Minulost naší instituce byla plná peripetií a změn. Muzeum bylo založeno v roce 1892 při příležitosti oslav narození J. A. Komenského. Pedagogická knihovna byla založena v roce 1919. V roce 2011 z rozhodnutí MŠMT došlo ke spojení do jedné instituce s názvem Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského.

Ve staré definici vaší instituce čtu: „Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského přispívá k systematickému poznání českého školství, učitelstva a vzdělanosti.“

Je to tak. I dnes přispíváme k výzkumu českého školství, učitelstva a vzdělanosti v interdisciplinárním evropském kontextu, neboť jsme institucí s funkcí sbírkotvornou, vědeckou, pedagogickou, výstavní, kulturně-vzdělávací, metodickou, informační, knihovnickou a propagační. Rovněž plníme úkoly související s tvorbou, evidencí a ochranou sbírky jako součásti národního kulturního dědictví. Jsme členy Asociace muzeí a galerií ČR, Svazu knihovníků a informačních pracovníků, Sdružení knihoven ČR, Mezinárodní rady muzeí (ICOM), konkrétně Výboru pro vzdělávání a kulturní akce CECA.

Jaké je tedy poslání Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského?

Zajišťujeme průběžně nejen mezinárodní vědecké konference, odborné přednášky, vzdělávací programy, metodické semináře, akreditované programy, ale též prezentujeme sbírkový fond. Spolupracuje s pamětovými institucemi v ČR, univerzitami, českými i zahraničními knihovnami, českými centry a zastupitelskými úřady v zahraničí a základními a středními školami. Snažíme o interaktivitu a následování Komenského hesla „škola hrou“.

Ing. Michaela
Tatýrková.

Měla by proto být návštěva Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského součástí výuky dětí a studentů všech školských stupňů?

Určitě! Ročně nás také navštěvují tisíce dětí i studentů včetně jejich učitelů a profesorů z celé naší země a ze zahraničí.

Co vše je u vás k vidění pro MŠ?

Například vzdělávací program „Z babiččiny a mamínčiny aktovky“,

Mgr. Martina Halířová, Ph.D., při komentované prohlídce krátkodobé výstavy Cesta kolem světa za 45 minut.

Děti se snaží najít domov ztraceným zvířátkům, která se ztratila.

Edukátorka Dana Terragni s dětmi při školním edukačním programu.

kteří rozvíjí poznatky o vývoji lidské společnosti formou řízené besedy o přírodě, pohádkách či významných postavách naší historie. Děti se zde seznamují jednoduchou formou s vývojem vzdělanosti na našem území a s technickým pokrokem prostřednictvím měnícího se školního prostředí. Usednou do školních dobových lavic a dotknou se autentických školních potřeb. Program lze spojit s jednoduchými výtvarnými prvky.

A na co se mohou těšit děti z 1. stupně ZŠ?

Určitě na program „Odkaz J. A. Komenského. Tradice a výzvy české vzdělanosti Evropě“. Jedná se o edukační samostatnou činnost žáků, jež je zaměřena na jejich seznámení s komplexní problematikou dějin školství, učitelstva a vzdělanosti od středověku po současnost včetně nadčasového odkazu J. A. Komenského.

Co čeká na žáky 2. stupně ZŠ a SŠ?

Žáci si mohou projít stálou expozici s pracovními sešity, které obsahují úkoly přizpůsobené danému věku. Vyplněné sešity si mohou odnést domů, případně využít pro další výuku. Každý rok otevíráme novou výstavu, pro kterou je připraven edukační program. Edukátorky program kreativně přizpůsobují věku dětí, jako příklad mohou uvést současnou výstavu Cesta kolem světa za 45 minut. Součástí programu jsou interaktivní stanoviště s cestovatelskými a vědeckými zážitky.

A co nabízí Knihovna J. A. Komenského?

Pedagogická knihovna je veřejnou specializovanou knihovnou, která spravuje přes 500 tisíc svazků, poskytuje knihovnické a informační služby, především z oblasti pedagogiky, školství, výchovy, výzkumu a vzdělávání. Současně plní funkce veřejně přístupné knihovny, která vytváří a spravuje státem finančně podporovaný fond domácí a zahraniční literatury. Součástí knihovny je Metodické centrum pro školní knihovny a Sukova studijní knihovna literatury pro mládež, která spravuje největší relativně úplnou sbírku literatury pro děti a mládež, vydávané na území naší republiky od konce 18. století. Knihovna pravidelně pořádá různé akce, semináře a nabízí vzdělávací programy a exkurze zaměřené na všechny stupně vzdělávání, odbornou i širokou veřejnost. Pořady jsou připraveny s cílem rozvíjet čtenářskou gramotnost, seznámit se se způsoby

získávání, posuzování a etického použití informací.

Školám nabízíte možnost zařadit do výuky dějepisu a všech typů společenskovědních předmětů několik odborných projektů...

Ano, ty dětem obohatí výuku a navíc umožní získané vědomosti využít přímo v praxi. Projekty dětem umožňují porozhlédnout se po svém okolí s cílem odhalit skutečnosti, které slyšely v hodinách anebo četly v rámci domácí přípravy v učebnicích. Žáci a studenti pod vedením svých pedagogů mohou prozkoumat například historii své školní budovy nebo mohou zapátrat ve vzpomínkách pamětníků dob (ne)dávno minulých.

Pořádáte i lektorované vzdělávací programy?

Ano, a to nejenom pro školní kolektivy, zájmové kroužky, ale i pro skupiny aktivních seniorů a zájemce z řad široké veřejnosti. Tyto programy zpestřují návštěvu muzea a knihovny, zároveň poskytují hlubší informace o historii a vývoji vzdělávání a vzdělanosti na našem území.

Jak úspěšná je vaše spolupráce s paměťovými institucemi u nás a českými i zahraničními knihovnami?

Navazujeme spolupráci nejen s paměťovými institucemi, ale i se školami. V poslední době jsme uzavřeli

Edukátorka Dana Terragni s dětmi při ochutnávce plodin z různých koutů světa.

Studenti v historických lavicích při psaní husím brkem ve stálé expozici muzea.

smlouvu o spolupráci s Moravským zemským muzeem, Gymnáziem Josefa Pekaře v Mladé Boleslavi a Střední odbornou školou Jarov, která s námi spolupracuje na připravované výstavě. Co se týče zahraničí, nedávno projevila zájem o spolupráci jedna americká paměťová instituce. Detaily zatím nemohu sdělit, neboť stále jed-

náme. Zároveň kolegové z oddělení archivu Přemysla Pittra a Olgy Fierzové navázali v nedávné době spolupráci s polskými institucemi ve Varšavě. Blízká spolupráce řadu let probíhá také s Komenského muzeem v Naardenu.

Jaké zajímavosti u vás v blízké době chystáte?

Nedávno u nás byly slavnostně vyhlášeny výsledky ankety Kniha dětského srdce, cena V. F. Suka. Cílem bylo zjistit, které knihy minulý rok děti nejvíce zaujaly, ocenit hodnotná literární díla vydaná v roce 2023 pro děti a mládež a mimořádné počiny školních knihoven. Nyní připravujeme muzejní noc, v níž bude možné zhlédnout výstavu Cesta kolem světa za 45 minut a stálou expozici zdarma – včetně bohatého doprovodného programu.

EVA ROKYTOVÁ
FOTO: ARCHIV NPMK

INSPIRACE

NENÍ MALÝCH HRDINŮ

Koncem dubna 2024 se na Základní škole Mírová v Ústí nad Labem uskutečnil projektový den „Operace Anthropoid aneb není malých hrdinů“.

Projektového dne se zúčastnili žáci 8. a 9. ročníku, pro něž bylo přichystáno několik stanovišť. Na nich se dozvídali informace z období 2. světové války související především s tzv. Operací Anthropoid. Tato operace totiž mimo jiné ukázala, že není malých hrdinů a i hrdinství všedního dne je velkým činem.

Říká se, že mrtev je ten, kdo je zapomenut, a my nechceme zapomenout na naše hrdiny. Proto byla pro žáky připravena celá řada aktivit včetně přednášek. Např. v hudebně si

zaspívali píseň Battledress od Jana Vyčítala, na spojovací chodbě školy vyráběli vzpomínkové předměty, v učebně informatiky vytvářeli databázi informací o padlých odbojářích. V učebně robotiky tvořili pomocí 3D per květiny v národních barvách, vymýšleli fiktivní příběhy hrdinů a díky brýlím pro virtuální realitu měli možnost vstoupit do krypty kostela sv. Cyrila a Metoděje v Praze, kde se v r. 1942 přes tři týdny ukrývalo sedm parašutistů.

Celý projektový den nabyl pro všechny zúčastněné obrovského významu díky účasti pana plk. gšt. v z. PhDr. Eduarda Stehlíka, Ph.D., MBA, ředitele památníku Lidice.

NÁVRH NOVELY S PRVKY TZV. DUÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Ministerstvo školství připravuje novelu školského zákona, která má zavést prvky tzv. duálního vzdělávání. Chce ji prosadit v tomto volebním období. Odborný praktický výcvik by mohly poskytovat firmy, které by získaly certifikát od zaměstnavatelských svazů. Médiím to po jednání tripartity sdělil ministr školství Mikuláš Bek.

Duální vzdělávání má spojit školní odbornou přípravu s praxí, podílet se na něm mají zaměstnavatelé. O nastavení v novele se jedná. Řeší se třeba ověřování způsobilosti k poskytování praktického vyučování či možnosti úhrady.

„Představili jsme návrh paragrafového znění novely školského zákona, která počítá s tím, že by bylo na dobrovolném smluvním základě rozšířeno odborné vzdělávání o možnost odborného výcviku ve firmách,“ uvedl mj. Mikuláš Bek. Podle něj na předloze spolupracují i zaměstnavatelé, deba-

tuje o ní školská tripartita a návrh má podporu odborů.

PROFESNÍ PROGRAMY I NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH

Podle ministra se změny nedotknou jen středoškolské přípravy. Ministerstvo připravuje i novelu vysokoškolského zákona, která by měla vytvořit podmínky pro profesní programy na vysokých školách. „I tam jednáme o formách zapojení zaměstnavatelů,“ dodal.

PILOTNÍ SYSTÉM V KRAJÍCH S PODPOROU PODNIKŮ

Svaz průmyslu a dopravy (SP ČR) dlouhodobě prosazuje zavedení duálního vzdělávání do českého školství. Jde o systém, který na některých školách pilotně funguje několik let již v pěti českých krajích. Podnikatelé začali odborné vzdělávání sami testovat v Moravskoslezském kraji již v roce 2017, poté se přidaly další čtyři kraje a doposud se zapojilo 34 firem.

„Jsme přesvědčeni, že systém je i díky pozitivním zkušenostem ze zahraničí důkladně ověřen a připraven, proto by měl být co nejdříve zaveden do legislativy. Dlouhé diskuze o tom, zda jít cestou novely nebo samostatného zákona, jen prodlužují termín předložení. Zároveň se zkracuje možnost schválit tuto změnu ještě za funkčního období stávajícího Parlamentu ČR. Za zaměstnavatele proto trváme na co nejrychlejší předložení zákona,“ komentoval prezident SP ČR Jan Rafaj.

RED

Do pilotního systému odborného vzdělávání se zapojilo již 34 firem v pěti krajích ČR.

VĚTŠINA STUDENTŮ ICT PRACUJE JEŠTĚ PŘED MATURITOU

V zaměstnávání studentů je podle dat Eurostatu Česko daleko za evropskými státy. Při studiu zde pracuje pouhých 8,4 procenta mladých lidí ve věku od 15 do 29 let, což je třikrát méně než evropský průměr. Opačná situace ale vládne v oborech ICT.

Kvůli nedostatku IT pracovníků na trhu práce přibývá firem, které navazují partnerství se středními školami. Mezi náctiletými studenty ICT specializací nalézají nové talenty dříve než konkurence a školám pomáhají udržet krok s tržními trendy.

Jak uvádí ředitel Soukromé střední školy výpočetní techniky Praha (SSŠVT) Martin Vodička, uplatnění v IT profesích je zde běžné už mezi středoškoláky. „Zhruba 70 procent našich studentů má ke studiu příjmy z oboru, a to i díky rostoucí poptávce ze strany firem, které se na školu obracují.“

FIRMY CÍLÍ NA STŘEDOŠKOLÁKY

Poptat studenta střední školy je pro zaměstnavatele často snazší než hledat mezi vysokoškoláky či absolventy ICT oborů. Ti už jsou totiž často

„rozebrání“ a dávno někde pracují. Účinné řešení firmy pomalu objevují. „V posledních pár letech vnímáme větší otevřenost firem k přijímání studentů na povinné školní praxe, které trvají dva týdny. Nyní takto spolupracujeme s cca 30 firmami a každý rok zajistíme stáž minimálně třetině ze 180 studentů 2. a 3. ročníků,“ popsal Martin Vodička.

Firmy ale na ICT středních školách nehledají jen schopné pracovníky. Stále víc mají chuť podílet se na for-

málním vzdělávání studentů. Ucelený systém praktického výcviku ve firmách během středoškolského studia v Česku však zatím neexistuje. Některé společnosti proto na mladé talenty cílí přímo ve svých programech společenské odpovědnosti (CSR). „Hlavně technologické a IT firmy si umí spočítat, že jde o dobrou investici,“ uvedla mj. Marcela Vysoková, marketingová ředitelka personální agentury Advantage Consulting.

RED

Přibývá firem, které na středních školách hledají mezi studenty ICT specializací nové talenty.

ZDROJ OPTIMISMU A OZDRAVNÉHO POZNÁNÍ

Naše každodenní jednání spoluurčují emoční hranice, schopnost zvládat je a ovlivňovat náš osobní rozvoj. Blíže nás s nimi seznamuje kniha Jana Urbana PSYCHOLOGIE PRO KAŽDÝ DEN aneb Co nás ve škole o nás ani druhých neučili (nakladatelství Grada, 2023).

Autor publikace si klade nelehký cíl. Seznamuje čtenáře s tím, co se ve škole nikdy neučil. Jde o „znalosti, bez kterých se v životě prakticky neobejdeme“. Jde o psychologické zásady a návody usnadňující a zkvalitňující naše každodenní jednání. Ve svém textu se soustřeďuje na poznání hloubi lidského vnitřního světa. Zkoumá a charakterizuje naše osobnostní vlastnosti a povahové rysy. Věnuje se pěti rozšířeným psychologickým mýtům a přináší řadu zkušeností, jak se lépe rozhodovat a úspěšně zvládat své emoce. Odhaluje skrytá zákoutí

lidské mysli. V sedmé a osmé závěrečné kapitole podává srozumitelný a prakticky využitelný výklad, jak zvýšit svou pracovní a osobní úspěšnost. A zejména jak odhalovat různé druhy podvodníků, manipulátorů a šarlatánů.

Pozorný čtenář najde v knize řadu praktických návodů k rozpoznání nejen sama sebe, ale zejména chování svých nejbližších spolupracovníků. Získává základy vzájemné a srozumitelné komunikace, kterou usnadňují prožité příběhy. A třeba docela obyčejný úsměv, který nic nestojí, hodně pomáhá. Autorův výklad je srozumitelný, přesto vyžaduje soustředěnou pozornost. Vede nás k potřebě umět si stanovit hranice (ne)jen v našem jednání. Učí nás vzájemné ohleduplnosti a podpůrnému respektu. Zbavuje nás všedního strachu a stresu, které obvykle vedou k vyhoření. Ukazuje přijatelný směr, jenž mu předchází. Knihu

Jana Urbana Psychologie pro každý den lze vnímat jako účinného pomocníka pedagogů, kteří z ní mohou čerpat potřebnou energii, zřetelný zdroj optimismu a ozdravného poznání.

TOR

FEJETON

DO ŠKOLY RÁDI CHODÍME V TEPLÁČÍCH

„Všiml jsem si, že nám do školy stále častěji chodí žáci v obyčejných tepláčích,“ blíží se k závěru porady ředitel Macháček. „Ne vždy jsou však upravené a čisté. Možná bychom měli zvážit, zda je tento módní styl oblečení vhodný.“

„Stále se bavíme o známkách, zkouškách a testech. Příliš nás ale netrápí, jak se naši žáci oblékají. Nakonec, je to výhradně jejich osobní rozhodnutí nebo přání rodičů. Ať si chodí, v čem uznají za vhodné...“ vyslovuje se tělocvikářka Slámová. „Škola není hřiště, ale ani tělocvična. Je to pracoviště jako každé jiné. Podle toho by děti měly volit své oblečení. Vkusné a praktické,“ doplňuje češtinář Výborný. „Stále žákům v něčem ustupujeme. Snižujeme nároky na jejich chování a dnes i oblékání.

Mně osobně je to jedno. Ať si chodí třeba nazí, jen ať se řádně učí a nezlobí,“ trpce prohlašuje Turová.

Ředitel se pozorně zadívá do připraveného papíru. „V jedné anketě souhlasila třetina oslovených s nošením tepláků do školy. Dvě třetiny byly proti. V našem školním řádu máme větičku, že žáci mají chodit do školy vhodně a čistě upraveni,

bez extrémních a nebezpečných doplňků. Teď sám nevím, jestli jsou vytahané, často ušmudlané a propocené teplákové soupravy či mikiny nebezpečným doplňkem,“ pokouší se Macháček vykouzlit svěží úsměv.

„Rodičům v minulosti vždy záleželo na tom, aby jejich děti chodily do školy v čistém, slušivém a praktickém oblečení. Stále

ještě vítězí nezničitelné džíny a různě pomalovaná trička. Tepláky se dnes stávají projevem vzdoru vůči všemu ostatnímu. Ve škole by se měli naši žáci učit nejen správnému chování, ale i odpovídajícímu způsobu oblékání. Nic jim však nemůžeme nařizovat. Smíme si však s nimi o všem povídat a společně hledat obtížnou definici nevhodného oblečení. Vést je k estetickému vnímání světa kolem nás. Naučit je zodpovědnosti za svůj zevnějšek,“ zvolna obohacuje rozpravu Hromádka. „Slibme si, že společně i nadále povedeme naše žáky k projevům přiměřeného oblékání, třeba i módního. Jen, prosím, nedopustíme, aby nám zítra začali chodit do tříd v puntíkovaném pyžamu,“ uzavírá poradou Macháček.

ROMAN KANTOR

NEDEJTE SE RUŠIT, PANE ŘEDITELI, NATOČÍME SI TU JENOM PÁR ZÁBĚRŮ PRO NOVOU ČESKOU TRAGIKOMEDIÍ „JAN ÁMOS LEŽÍCÍ, V HROBĚ SE OBRACEJÍCÍ“!

21. května 2024 od 12.00
Malostranské náměstí, Praha

DEMONSTRACE

KAMPAŇ PROTI VÝPOVĚDI BEZ UDÁNÍ DŮVODŮ

MÁTE PADÁKA
DNES MY, ZÍTRA VY

www.alianceos.online

MÁTE PADÁKA

ALIANCE
ODBOROVÝCH SVAZŮ

ESP DAY

16 May

World Education Support Personnel Day

#ESPday
#ProudToBe

Světový den nepedagogických pracovníků

Dne 16. května slavíme Světový den nepedagogických pracovníků. Tento den se slaví již od roku 2018 a má připomínat, že práce nepedagogických pracovníků hraje velmi důležitou roli při poskytování kvalitního vzdělávání.

U příležitosti letošního Světového dne nepedagogických pracovníků organizace **Education International** publikuje výsledky svého výzkumu, který se týkal dopadů privatizace a škrtů v rozpočtech pro školství na nepedagogické profese. Publikovaný dokument má název **Carrying the Community: Addressing the Consequences of Privatisation and Funding Shortfalls for Education Support Personnel** (Udržení komunity: řešení důsledků privatizace a nedostatku finančních prostředků pro nepedagogické pracovníky). Závěry výzkumu konstatují, že prekérní pracovní smlouvy vedou k fragmentaci úkolů a nárůstu práce pro nepedagogické pracovníky. Nepedagogičtí pracovníci a jejich profese také často nejsou vnímány jako profese související se vzdělávacím procesem; jsou naopak znevažovány jako nepotřebné či pojmány jako jistý druh dobrovolnictví. To obecně degraduje již tak špatně placenou práci v těchto profesích a vede k tomu, že nepedagogičtí pracovníci tyto profese ve školách opouštějí a hledají si místo v jiných sektorech.

Více informací na webu Education International na adrese: www.ei-ie.org/en